

آینده گردشگری پزشکی در ایران: باران های سیل آسا یا رنج های پایدار

نشریه پایش

سال نوزدهم، شماره دوم، فروردین - اردیبهشت ۱۳۹۹ صص ۲۱۸-۲۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱۴

[نشر الکترونیک پیش از انتشار - ۱۷ اسفند ۱۳۹۸]

سردبیر محترم

رشد صنعت پزشکی و بیمارستانی در دو دهه اخیر در ایران چشمگیر بوده است. از توسعه کمی و کیفی تخت های بیمارستانی، تجهیز و نوسازی بیمارستان های بزرگ و افتتاح بخش های جدید با خدمات به روز، شروع به کار اولین هتل بیمارستان و ارائه خدمات مهمی چون نازایی، پیوند کبد یا قلب و موارد مشابه دیگر در بیمارستان های دولتی و خصوصی متعدد، همه و همه باعث شده تا صنعت بیمارستانی ایران صاحب مجهزترین بخش ها و به روزترین خدمات در منطقه خاورمیانه باشد [۱]. تاثیر قاطبه بیمارستان های دولتی بر این روند و تعرفه گذاری دستوری (و نه مبتنی بر بازار) نیز باعث شده همواره قیمت خدمات بیمارستانی در ایران جزو ارزان ترین ها در منطقه باشد. از طرف دیگر عدم توسعه متوازن علم پزشکی در کشورهای همسایه و توسعه همزمان تخصص گرایی در آموزش پزشکی ایران نیز بیمارستان های ایران را به محل ارائه پیچیده ترین جراحی ها و اعمال پزشکی دنیا تبدیل کرده است. همه این عوامل باعث شده تا همسایگان ایران تمایل زیادی برای استفاده از این خدمات داشته باشند و راهی کشور شوند [۲]. این مساله باعث رشد گردشگری پزشکی در طی چند سال اخیر در ایران شده است. روند رو به رشد ورود گردشگران پزشکی به ایران و حضور آنها در مراکز درمانی در سطح شهرهایی همچون تهران، مشهد، تبریز، شیراز و ... کاملا مشهود بود و تقریبا تا اواسط سال نیز ادامه داشت.

اما در این مقطع زمانی حوادثی اتفاق افتاد که می‌توان آنها را به باران‌های سیل‌آسایی تشبیه کرد که صنعت گردشگری ایران و به تبع آن گردشگری پزشکی را تحت تاثیر شدید خود قرار داد. اعلام افزایش قیمت و سهمیه بندی بنزین در آبان ماه و حوادث متعاقب آن، تنش ایران و آمریکا بر سر ترور سردار سلیمانی در عراق و نهایتاً سانحه سرنگونی هواپیمای مسافربری اوکراینی در آسمان تهران، حوادثی بودند که دست به دست هم داده و باعث کاهش چشمگیر ورود گردشگران به ایران و لغو و یا تعلیق عمده برنامه‌ریزی‌های انجام شده برای بیماران خارجی در بیمارستان‌ها و مراکز درمانی کشور شد. در حالیکه فعالان صنعت گردشگری پزشکی در حال برنامه‌ریزی برای کاهش تاثیر این رویدادها بر روند ورود گردشگران پزشکی به کشور بودند، اهمال کاری سیستم‌های بهداشتی و ترانزیتی در کنترل مبادی کشور باعث شیوع به یکباره و سریع ویروس موسوم به کووید-۱۹ در کشور شد. شیوعی که روند رو به رشد آن از ابتدای اسفند شروع شده و همچنان ادامه دارد. هرچند شیوع این بیماری تمام کشورهای منطقه را تحت تاثیر قرار داده، لیکن گرفتاری کشور به حوادث قبلی و رکود صنعت گردشگری پزشکی، باعث متاثر شدن مضاعف این صنعت شد. حال سوال اصلی این است که آیا صنعت گردشگری پزشکی ایران تحت تاثیر این باران‌های سیل‌آسای اخیر بوده است؟ که اگر چنین باشد می‌توان گفت که این صنعت پتانسیل لازم را دارد که به همین سرعتی که تحت تاثیر قرار گرفت، خود را بازسازی کند و رونق گذشته را بازیابد. اما مساله این است که با مروری بر منابع علمی منتشر شده در این خصوص متوجه می‌شویم که این صنعت فارغ از این حوادث مقطعی و ناپایدار از مشکلات کهنه‌ای رنج می‌برد که می‌توان آنها را رنج‌های پایدار این صنعت نامید. بازاریابی نامناسب و کم‌اثر، مسائل و چالش‌های سیاسی و بین‌المللی، مسائل فرهنگی پذیرش گردشگر، مشکلات ترانزیت و ورود و خروج به کشور، مساله دلالت و همچنین معضلاتی که در نظام سیاستگذاری و مدیریت این صنعت وجود دارد، همه و همه مسائلی هستند که مدت‌هاست آن را تحت تاثیر خود قرار داده اند [۶-۳]. فعالان این عرصه تا زمانی که تفکر استراتژیکی در خصوص این چالش‌ها نداشته باشند، به دنبال برنامه‌های کارآمد برای مواجهه با آنها نداشته باشند و اتاق‌های تفکر و دستور کار سیاستگذاران و تصمیم‌گیران کلیدی را به سمت پرداختن به این مسائل هدایت نکنند، علیرغم رفع اثر نسبی باران‌های سیل‌آسا و مقطعی، شاهد شکوفایی این صنعت به مانند آنچه در کشورهای فعال دیگر اتفاق می‌افتد، نخواهند بود. کما اینکه برنامه‌ریزی در جهت رفع و یا کاهش این رنج‌های پایدار، خود زیرساخت‌هایی را ایجاد می‌کند که شاید حوادث مقطعی بعدی نیز نتواند به راحتی که الان قابل مشاهده است، باعث سست شدن بنیان آنها شود.

با تقدیم احترام

دکتر رحیم خدایاری زرنق: استادیار سیاستگذاری سلامت، گروه مدیریت و سیاستگذاری سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ایمیل: Rahimzarnagh@gmail.com

منابع

1. Hadian M, Jabbari A., Mousavi S. H, Sheikhbardsiri H. Medical tourism development: A systematic review of economic aspects. *International Journal of Healthcare Management* 2019; 12: 1-7
2. Rokni L, Sam-Hun, P. A. R. K. Medical Tourism in Iran, Reevaluation on the New Trends: A Narrative Review. *Iranian Journal of Public Health* 2019; 48:1191-98
3. Khodadadi M. A new dawn? The Iran nuclear deal and the future of the Iranian tourism industry. *Tourism Management Perspectives* 2016; 18: 6-9
4. Momeni K, Janati A, Imani A, Khodayari-Zarnaq R. Barriers to the development of medical tourism in East Azerbaijan province, Iran: A qualitative study. *Tourism Management* 2018; 69: 307-316
5. Momeni K, Janati A, Imani A, Khodayari-Zarnaq R, Arab-Zozani, M. An analysis of competitive situation medical tourism industry: a case study in northwest Iran. *Bali Medical Journal* 2014; 6: 279-88
6. Rezaee R, & Mohammadzadeh M. Effective factors in expansion of medical tourism in Iran. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran* 2016; 30: 409-17